

Alicja Jurgiel-Aleksander: „Doświadczenia edukacyjne w perspektywie andragogicznej. Studium biograficzno-fenomenologiczne”, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2013

Książka Alicji Jurgiel-Aleksander jest kolejną andragogiczną publikacją wprowadzającą „cichą rewolucję” w tej dyscyplinie. Autorka zajmuje się jednym z najstarszych i najważniejszych fenomenów kształcenia dorosłych tj. doświadczeniem edukacyjnym. Praca zachowuje klasyczny, akademicki podział treści (opis fenomenu, ustalenia metodologiczne i analiza danych), co w dzisiejszym piśmiennictwie naukowym uznaję, za pierwszy walor publikacji. Jest tam logika, porządek, precyzja wypowiedzianych myśli, konsekwencja prowadzonego dyskursu i klarowne uzasadnienia własnych sądów, spostrzeżeń, wniosków. Pomimo że praca posiada te akademickie atuty, to czyta się ją *jak dobry kryminał* i to nie tylko w warstwie historii doświadczeń edukacyjnych badanych studentów.

Rozdział pierwszy jest autorskim opracowaniem obecności we współczesnym dyskursie andragogicznym fenomenu „doświadczenia edukacyjnego”. Autorka omawia trzy sposoby jego rozumienia jako: (1) instrumentu zarządzania życiem społecznym, (2) trwałego elementu życia jednostki (naturalizacja doświadczenia) oraz (3) formy zaangażowania jednostki w praktyki społeczne (w tym edukacyjne). Zaprezentowane stanowiska Autorka przedstawia powołując się na najnowszą literaturę i opracowania polskich i zagranicznych autorów. Prowadzony wywód teoretyczny argumentuje opisanymi podjętymi decyzjami politycznymi, działaniami rządów i decydentów oświatowych poszczególnych państw w zakresie edukacji dorosłych i kształcenia wyższego. Taka konstrukcja prowadzonej narracji nie pozwala czytelnikowi „uciec” daleko od otaczającej współczesności edukacyjnej i jej problemów.

Umożliwia natomiast zachowanie czujności i zainteresowania dalszymi partiami książki. Rozdział – pomimo „dużego potencjału” w tym zakresie – nie ma charakteru opisowo-sprawozdawczego. Autorka nie udowadnia ile i co przeczytała – ale niezwykle twórczo wykorzystuje własne doświadczenie edukacyjne z teoriami, badaniami i opracowaniami andragogicznymi. Często zaskakuje i daje możliwość wspólnego podróżowania i doświadczenia nie tylko „perspektywy andragogicznej”, ale także współczesnych dyskusów pedagogicznych i debat nad szkolnictwem wyższym.

Rozdział drugi jest syntetycznym opisem wyborów metodologicznych, pozwalających na realizację autorskiego projektu badań. Autorka zdecydowanie dokonuje wyboru strategii badań ujawniając jego uzasadnienie. Warto podkreślić, że nie jest to jedynie opis. Autorka wybierając dwie strategie badania biograficzną i fenomenograficzną przekonywująco buduje ich epistemologiczną komplementarność na kolejnych stronach publikacji. Rozdział ujawnia mistrzostwo Autorki w poruszaniu się na polu – dla wielu minowym – metodologii badań. Nie przekonuje mnie natomiast interpretacja terminu „nietradycyjny student”. Mam wrażenie, że opis grupy badanej nie wymaga od Autorki wyboru dla niej nazwy. Jest w tym fragmencie pracy jakaś niespójność, która wywołuje wrażenie, że Autorka zachowała się tutaj wedle zasady – „nie chcę, ale muszę”.

W kolejnym rozdziale Alicja Jurgiel-Aleksander prezentuje doświadczenie edukacyjne, które jest konstruowane w narracjach osób badanych. Ze względu na wybór dwóch strategii badawczych układ treści rozdziału jest podporządkowany rezultatom analiz biograficznych i fenomenograficznych, co w pełni pozwala zapoznać się z warsztatem badawczym Autorki. Jest to bardzo cenne doświadczenie dla każdego czytelnika. Materiał badawczy jest bardzo interesujący, ale o wartości tego rozdziału świadczy przede wszystkim dojrzała analiza narracji osób badanych. Wyprowadzane z danych typy narracji oraz identyfikacja koncepcji doświadczenia edukacyjnego, ich trafne ilustrowanie fragmentami wywiadów, syntezy dokonanych interpretacji danych są niewątpliwie znaczącym osiągnięciem badawczym Autorki, która w tym rozdziale podjęła się także zadania dydaktycznego. Pokazała jak jest możliwe łączenie dwóch strategii analizy tych samych danych oraz jak zróżnicowana i bogata wiedza tkwi w historiach życia badanych. Będąc recenzentem wydawniczym publikacji, ograniczę się tylko do podkreślenia jednego wątku merytorycznego publikacji, który obok wielu innych nadaje jej charakter rozprawy habilitacyjnej. Alicji Jurgiel-Aleksander udało się uniknąć – tak powszechnych w badaniach narracyjnych – zdroworozsądkowych interpretacji czy faktograficznych doniesień biograficznych. W zamian za to

czytelnik otrzymuje twórczą i autorską wiedzę o badanym zjawisku. Ten cel może osiągnąć tylko badacz dojrzały i niezależny.

Ostatnia część pracy jest kolejną gratką intelektualną dla andragogów, edukatorów dorosłych, nauczycieli akademickich i wszystkich zarządzających uczeniem się i nauczaniem dorosłych. Jest to rozdział, w którym Autorka powraca do „perspektywy andragogicznej”. Próbuje, z sukcesem, opisać światy doświadczeń edukacyjnych w kontekstach dominujących problemów oświaty dorosłych oraz powrócić do ogólniejszego pytania o sens edukacji dorosłych i jej znaczenie w życiu jednostki. Pierwszy to świat instytucjonalnego kształcenia, gdzie treść doświadczeń edukacyjnych dorosłych pozwala zrozumieć praktycystyczne postawy dorosłych studentów wobec kształcenia w szkole wyższej i ich żądania „gotowych pakietów edukacyjnych”. Te doświadczenia dorosłych są przesyczone troską o utrzymanie się w świecie pracy, spełnianie oczekiwań innych, dążenie do awansu przez edukację. Kolejny świat doświadczeń edukacyjnych to codzienność, ale ta pozaszkolna. Badani budują swoje doświadczenie w przekonaniu, że codzienność posiada potencjał dydaktyczny, a człowiek wrodzone zdolności do uczenia się. Doświadczenia edukacyjne badanych w tym świecie opierają się na negowaniu sensu istnienia szkoły (dla dorosłych, w tym szkoły wyższej) i wskazywaniu na jej bezużyteczność w nauczaniu, a szczególnie uczeniu się dorosłych. Co odkrywa Autorka badań? Codzienność (tak jak i szkoła) to również źródło wiedzy praktycznej dorosłych uczących się. Jednostka w dalszym ciągu, pomimo zmiany miejsca, trenuje instrumentalny sposób uczenia się, w zamkniętym obszarze codzienności, chociaż to właśnie w tym świecie uczący się doświadcza autonomii, wolności wyboru, poczucia sensu uczenia się. Są to bardzo interesujące wnioski, które w środowisku andragogicznym będą wywoływać burzliwe dyskusje i debaty. Trzeci opisany świat doświadczeń uczących się dorosłych ma charakter dynamiczny i związany jest z uczestnictwem w społeczno-kulturowym procesie strukturyzacji własnej biografii i tożsamości – nie wykluczając żadnego środowiska edukacyjnego. Najważniejsze w tym doświadczeniu jest „studiowanie”, biograficzne uczenie się i poczucie sprawstwa.

W zakończeniu pracy Autorka wymienia kolejno ważne ustalenia wynikające z jej analiz i badań w odniesieniu do fenomenu doświadczenia edukacyjnego. Wnioski dotyczą wielu obszarów i dla każdego formułują kolejne, poznawczo interesujące pytania. Warto również podkreślić, że wielu badaczy, andragogów poszukuje rozwiązań dla dominującego wśród dorosłych adaptacyjnego uczenia. To pytanie stało się również ważne dla Alicji Jurgiel-Aleksander. W zakończeniu pracy Autorka proponuje zmieniać in-

strumentalne postawy wobec uczenia się dorosłych przez powrót do pytań o nauczanie dorosłych i dydaktykę w nowym społeczno-kulturowym ujęciu. Mam nadzieję, że kolejne publikacje Autorki będą poświęcone właśnie tym zagadnieniom.

Ewa Kurantowicz